

Република Србија
АПЕЛАЦИОНИ
СУД У БЕОГРАДУ
Гж 2071/22
5.10.2023. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

АПЕЛАЦИОНИ СУД У БЕОГРАДУ, у већу састављеном од судија Јасне Беловић, председника већа, Иде Никитовић и Светлане Павић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Снежана Пантић, адвокат из Крагујевца, ул. Зорана Ћинђића бр.1/1-2, против тужене Републике Србије, Влада Републике Србије, Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања, коју заступа Државно правобранилаштво, Одељење у Зрењанину, ул. Гимназијска бр.7, ради утврђења дискриминације и накнаде штете, одлучујући о жалби тужене изјављеној против пресуде Вишег суда у Панчеву П 47/21 од 09.02.2022. године, у седници већа одржаној дана 05.10.2023. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба тужене и **ПОТВРЂУЈЕ** пресуда Вишег суда у Панчеву П 47/21 од 09.02.2022. године у ставу другом, трећем и четвртом изреке.

ОДБИЈА СЕ захтев тужене за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Панчеву П 47/21 од 09.02.2022. године, ставом првим изреке, дозвољено је расправљање по преиначеном тужбеном захтеву од 29.11.2021. године. Ставом другим изреке утврђено је да је Закључком Владе Републике Србије бр. 05 11-2372/2016-4 од 25.3.2016. године извршена дискриминација између лица која су у складу са Одлуком о утврђивању програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију, утврђена као вишак запослених, а којима је у моменту престанка радног односа и остваривања права на посебну новчану накнаду по том Програму до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијском и инвалидском осигурању недостајало до пет година, а која су до остваривања

права на пензију остварила право на посебну новчану накнаду и остварила право на исплату разлике између износа старосне пензије коју би остварили применом прописа о пензијском и инвалидском осигурању који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије и тужиоца АА из ... као лица на које се не односи Закључак Владе РС бр. 05 11-2372/2016-4 од 25.3.2016. године из разлога што је тужилац у тренутку када је утврђен као вишак запослених своје право по Програму за решавање вишка запослених остварио као корисник „опције 3“, по основу радног стажа и других личних својстава. Ставом трећим изреке обавезана је тужена да тужиоцу на име накнаде материјалне штете услед учињене дискриминације Закључком Владе Републике Србије бр. 05 1-2372/2016-4 од 25.3.2016. године исплати разлику између износа старосне пензије и износа остварене превремене старосне пензије за период од 01.02.2018. године до 30.9.2020. године у појединачно означеним месечним износима са законском затезном каматом од доспећа сваког појединачног износа до исплате. Ставом четвртим изреке обавезана је тужена да тужиоцу накнади трошкове парничног поступка у износу од 114.226,00 динара са законском затезном каматом почев од дана извршности пресуде до коначне исплате.

Против наведене пресуде тужена је благовремено изјавила жалбу побијајући је, како произлази из разлога жалбе, у ставу другом, трећем и четвртм изреке из свих законом прописаних разлога. Трошкове другостепеног поступка је тражила и определила.

Испитујући правилност ожалбене пресуде у смислу члана 386 ЗПП („Службени гласник РС” бр.72/11, 55/14, 87/18 и 18/20), Апелациони суд је оценио да је жалба тужене неоснована.

У поступку пред првостепеним судом нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374 став 2 тачка 1- 3, 5, 7 и 9 ЗПП, на које другостепени суд пази по службеној дужности, а жалбом тужене се не указује на другу битну повреду поступка која би могла бити од утицаја на законитост и правилност ожалбене пресуде.

Према утврђеном чињеничном стању, тужилац је био у радном односу код "ХИП Петрохемија" а.д. Панчево. У поступку рационализације пословања, наведено друштво је дана 11.12.2014. године донело Програм решавања вишка запослених у складу са Одлуком о утврђивању програма вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију којим је утврђена могућност опредељивања запослених између различитих опција. Тужиоцу је престао радни однос дана 09.01.2015. године на основу решења о отказу уговора о раду од 13.1.2015. године пошто је са послодавцем претходно закључио Споразум о регулисању међусобних права и обавеза по основу рада. На основу могућности понуђених Програмом, тужилац се определио за „опцију 3“, исплаћена му је отпремнина у износу од 1.106.783,10 динара а он упућен на Националну службу за запошљавање. На дан престанка радног односа тужилац је имао навршених 59 година живота и 39 година, 0 месеци и 15 дана радног стажа и очекивао је да ће по престанку радног односа и одређеног периода осигурања код Националне службе за запошљавање остварити право на пуну старосну пензију. Као корисник новчане накнаде за незапослена лица тужилац је остварио недостајући стаж осигурања до 40 година, али су у међувремену

измењени прописи о пензијском и инвалидском осигурању којим су пооштрени услови, па му је решењем Фонда за ПИО од 25.12.2016. године утврђено право на превремену старосну пензију тако што је износ старосне пензије умањен за 0,34% за сваки месец пре навршене 65 године живота тужиоца, што укупно износи 20,40%. Влада Републике Србије је на предлог Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања дана 25.3.2016. године донела закључак бр. 05 11-2372/2016-4 у коме је у ставу првом наведено да је Влада сагласна да се лицима која су у складу са Одлуком о утврђивању Програма за решавање вишка запослених у процесу рационализације, реструктурирања и припреме за приватизацију утврђена као вишак запослених, а којима је у моменту престанка радног односа и остваривања права на посебну новчану накнаду по том програму до испуњавања првог услова за остваривање права на пензију у складу са тада важећим прописима о пензијском и инвалидском осигурању недостајало до пет година и која су до остваривања права на пензију остварила право на посебну новчану накнаду (опција 5), исплаћује разлика између износа старосне пензије коју би остварили применом прописа о пензијском и инвалидском осигурању који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије. Наведеним Закључком нису обухваћена лица која су се определила за „опцију 3“ којој групи припада и тужилац. Овај закључак је стављен ван снаге Закључком Владе РС од 1.10.2020. године, а Влада РС је дана 19.11.2020. године донела нови закључак којим се сагласила да се поред категорије лица из „опције 5“ право на разлику између старосне и остварене превремене старосне пензије призна и лицима из „опције 3“ којој припада и тужилац. У утуженом периоду тужиоцу је исплаћивана превремена пензија тј. износ мањи од износа пуне старосне пензије коју је тужилац очекивао да ће остварити, а укупан износ мање исплаћене пензије, према налазу и мишљењу судског вештака, износи 431.310,94 динара, у месечним износима ближе опредељеним у ставу трећем изреке ожалбене пресуде.

Полазећи од утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је закључио да је тужена имајући у виду садржину Закључка бр. 05 11-2372/2016-4 од 25.3.2016. године, неједнако поступала и неоправдано правила разлику између тужиоца, као лица сврстаног у групу бивших запослених код "ХИП Петрохемија" а.д. Панчево из „опције 3“ у односу на групу бивших запослених код истог послодавца из „опције 5“, тиме што је тужиоцу, као лицу из „опције 3“ Програма решавања вишка запослених, ускраћено право на остваривање и исплату разлике између пензије коју би остварили по прописима о пензијском и инвалидском осигурању који су били важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије, док је лицима која су била у истој, односно сличној ситуацији, а која су припадала групи из „опције 5“ Програма решавања вишка запослених, ово право признато. Првостепени суд је утврдио да је овакво ускраћивање права засновано искључиво на личном својству тужиоца - по основу година старости и година стажа осигурања тзв. радног стажа, за које поступање тужена није доказала да постоји разумно оправдање, те је закључио да оправдани циљ или последице које су се намеравале постићи предузетим мерама не произлазе ни из садржине Закључка Владе РС од 25.3.2016. године, јер у њему није објашњен различит третман ове две групе лица у истом, односно битно сличном положају, а у недостатку оправданог циља или последице не може се оцењивати ни постојање сразмере између предузетих мера и циља који се овим мерама

постиже. Како је тужилац учинио вероватним постојање дискриминације а тужена, на коју је прешао терет доказивања, није доказала да услед наведеног акта није дошло до повреде начела једнакости, односно једнаких права и обавеза, првостепени суд је оценио да је тужбени захтев тужиоца основан па је применом члана 2, 4 и 8 Закона о забрани дискриминације („Службени гласник РС“, број 22/2009), члана 21 Устава РС и члана 1 Протокола 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода одлучио као у изреци. Такође је, код чињенице да је у односу на тужиоца извршена дискриминација, тужиоцу досудио накнаду штете у складу чланом 41 и 43 Закона о забрани дискриминације те чланом 154 ЗОО, док је одговорност тужене засновао на одредби члана 4 Закона о државној управи којим је прописано да за штету коју својим незаконитим и неправилним радом органи државне управе проузрокују физичким и правним лицима одговара Република Србија.

Имајући у виду наведено, Апелациони суд налази да је првостепени суд полазећи од правилно и потпуно утврђеног чињеничног стања правилно применио материјално право у овој правној ствари.

Наиме, забрана дискриминације по било ком основу прописана је одредбом члана 21 Устава Републике Србије, с тим да се дискриминацијом не сматрају посебне мере које Република Србија може увести ради постизања пуне равноправности лица или групе лица која су суштински у неједнаком положају са осталим грађанима. Општа забрана дискриминације предвиђена је и чланом 1 Протокола 12 уз Конвенцију за заштиту људских права и основних слобода.

Такође, Законом о забрани дискриминације је у члану 1 став 1 прописано да се тим законом уређује општа забрана дискриминације, облици и случајеви дискриминације, као и поступци заштите од дискриминације, а чланом 2 став 1 да изрази „дискриминација“ и „дискриминаторско поступање“ означавају свако неоправдано прављење разлике или неједнако поступање, односно пропуштање (искључивање, ограничавање или давање првенства), у односу на лица или групе лица, као и на чланове њихових породица, или њима блиска лица, на отворен или прикриван начин, а које се заснива на раси, боји коже, прецима, држављанству, националој припадности или етничком пореклу, језику, верским или политичким убеђењима, полу, родном идентитету, сексуалној оријентацији, имовном стању, рођењу, генетским особеностима, здравственом стању, инвалидитету, брачном и породичном статусу, осуђиваности, старосном добу, изгледу, чланству, политичким, синдикалним и другим организацијама и другим стварним односно претпостављеним личним својствима. Чланом 4 истог закона, установљено је начело једнакости по коме су сви једнаки и уживају једнак положај и једнаку правну заштиту, без обзира на лична својства и да је свако дужан да поштује начело једнакости, односно забрану дискриминације. Одредбом члана 8 Закона о забрани дискриминације, као посебан вид дискриминације прописана је повреда начела једнаких права и обавеза, која постоји ако се лицу или групи лица, због његовог односно њиховог личног својства, неоправдано ускраћују права и слободе или намећу обавезе које се у истој или сличној ситуацији не ускраћују или не намећу другом лицу или групи лица, ако су циљ или последица предузетих мера неоправдани, као и ако не постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује. Међутим, свака неједнакост не представља повреду начела равноправности. Да би се утврдило да ли је повређено начело једнаких права и обавеза, мора се

испитати: да ли су лицу или групи лица ускраћена нека права, која се у истој или сличној ситуацији другима не ускраћују, односно не намећу; да ли је то ускраћивање права или наметање обавезе засновано на неком њиховом личном својству; да ли су оправдани циљ или последица предузетих мера и да ли постоји сразмера између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује.

По оцени Апелационог суда, правилно је оценио првостепени суд да је тужиоцу доношењем Закључка Владе Републике Србије од 25.3.2016. године ускраћено право на остваривање и исплату посебне накнаде преко Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање, у виду разлике између старосне пензије коју би остварио по прописима о пензијском и инвалидском осигурању који је био важећи у моменту остваривања права на посебну новчану накнаду и износа остварене превремене старосне пензије, иако је био у истој, односно битно сличној ситуацији као лица којима је то право признато наведеним Закључком Владе.

Наиме, у моменту када се тужилац изјашњавао о понуђеним опцијама из Програма за решавање вишка запослених био је у примени Закон о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС“, бр. 34/03 101/2010) који је у члану 19 прописивао да осигураник стиче право на старосну пензију: кад наврши 65 (мушкарац), односно 60 (жена) година живота и најмање 15 година стажа осигурања; кад наврши 40 (мушкарац), односно 38 (жена) година стажа осигурања и најмање 58 година живота; кад наврши 45 година стажа осигурања. Изменама тог Закона („Службени гласник РС“ бр.75/2014 од 21.7.2014. године), које су почеле да се примењују од 1.1.2015. године, измењен је члан 19 и пооштрени су услови за остваривање права на старосну пензију, тако да осигураник стиче то право: кад наврши 65 година живота и најмање 15 година стажа осигурања, односно кад наврши 45 година стажа осигурања. Према условима који су прописани у позиву за добровољно изјашњење за избор понуђених опција и каснијим упутствима надлежног министарства, запослени којима су недостајале до 2 године до испуњења услова за старосну пензију по тада важећем закону могли су изабрати само „опцију 3“, док су запослени којима је до остваривања права на старосну пензију недостајало до 5 година (опција 4), имали право избора између прве три понуђене опције и „опције 5“. Сви они су са почетком примене новог Закона о пензијском и инвалидском осигурању остварили право на умањену старосну пензију зато што нису испуњавали услове прописане тим законом за одлазак у пуну старосну пензију (65 година живота).

У таквој ситуацији, Закључком Владе од 25.3.2016. године неоправдано се прави разлика између наведене две групе бивших запослених тиме што се лицима која су се определила за „опцију 5“ (недостајало им је до пет година за остваривање услова за старосну пензију по ранијим прописима) признаје исплата разлике до пуног износа старосне пензије коју би остварили по раније важећем Закону о пензијском и инвалидском осигурању, док се то право не признаје тужиоцу и осталим лицима која су се определила за „опцију 3“ иако су и они били у истој, односно битно сличној ситуацији, јер им је за остваривање услова за старосну пензију по ранијим прописима у моменту избора опције недостајало до две године. Овакво ускраћивање права засновано је искључиво на личном својству тужиоца по основу година старости и година стажа осигурања, за које поступање тужена није доказала да постоји разумно

оправдање. Ово због тога, што лично својство представља свако обележје које је везано за личност појединца, а уколико га појединац „дели“ са већим или мањим бројем других лица онда се ради о групи лица са истим личним својством, док дискриминација постоји ако лично својство неког лица или групе људи доводи до неоправданог прављења разлике и неједнаког поступања, па су одредбом члана 2 став 1 Закона о забрани дискриминације наведена само нека од личних својстава на основу којих се може извршити дискриминација, при чему та листа није затворена већ се дискриминација може утврдити и по неком другом стварном, односно претпостављеном личном својству. Сходно томе, године старости и године радног стажа, као услов за остваривање старосне пензије, представљају лично својство тужиоца као основ дискриминације.

Такође, оправдани циљ или последица које су се намеравале постићи предузетим мерама не произлазе ни из садржине самог Закључка јер у њему није објашњено због чега је различит третман ове две групе лица, како правилно закључује и првостепени суд. У недостатку постојања оправданог циља или последица, не може се оцењивати постојање сразмере између предузетих мера и циља који се овим мерама остварује.

У поступку за заштиту од дискриминације важе посебна правила о терету доказивања, прописана одредбом члана 45 став 2 Закона о заштити дискриминације, која олакшавају положај тужиоца јер тужилац треба само да учини вероватним да је до дискриминације дошло - да је тужени ставио тужиоца у неповољнији положај због његовог личног својства, и ако у томе успе, онда постоји претпоставка да је прекршено начело једнакости, па је тада тужени дискриминатор дужан да докаже да том радњом – актом дискриминације, ипак није прекршено ово начело. Такође, одредбом става 1 наведене законске одредбе установљено је правило да ако је суд утврдио да је извршена радња непосредне дискриминације или је то међу странкама неспорно, тужени се не може ослободити од одговорности доказивањем да није крив. Имајући у виду изложено, тужилац је учинио вероватним да је тужена извршила акт дискриминације, а тужена, на коју је применом наведених правила прешао терет доказивања, није доказала да услед тог акта није дошло до повреде начела једнакости, односно начела једнаких права и обавеза. Мотиви и разлози због којих је неко извршио дискриминацију су ирелевантни.

У односу на тужиоца извршена је дискриминација, због чега он има право на накнаду штете која му је причињена због повреде права на једнако поступање, као једног од права личности, на основу члана 43 тачка 4 Закона о забрани дискриминације, у складу са одредбом члана 154 ЗОО, па је првостепени суд правилно досудио тужиоцу накнаду материјалне штете коју је услед дискриминаторског понашања тужене претрпео.

Приговор недостатка пасивне легитимације је неоснован јер је као тужена означена Република Србија и њен орган Влада РС која је донела закључак од 25.03.2016. године на предлог министарства које је било задужено за спровођење целокупног програма за решавање вишка запослених у предузећима са већинским државним или друштвеним капиталом у поступку приватизације, па околност што је тужилац споразум о условима престанка радног односа и регулисању међусобних права и обавеза по основу рада закључио са својим послодавцем нема значаја јер неоправдану разлику између

група запослених за чијим је радом престала потреба није направио послодавац већ Влада РС закључком од 25.03.2016. године.

Супротно жалбеним наводима правилно је првостепени суд применом члана 376 ЗОО оценио да тужиочево потраживање накнаде штете није застарело, јер је тужилац за штету сазнао сукцесивно, сваког месеца, када му је тужени исплаћивао мање износе пензије од оних који су му припадали, те да се од наведених датума сазнања има рачунати субјективни рок застарелости потраживања у овој правној ствари. Сходно томе, потраживање тужиоца није застарело за период од 7.2.2018. до 30.9.2020. године, имајући у виду да од доспелости потраживања тужиоца за сваки појединачни месец у наведеном периоду (како је то утврђено налазом и мишљењем судског вештака) па до дана подношења тужбе у овој правној ствари 10.2.2021. године, није протекао трогодишњи рок застарелости, прописан цитираном одредбом члана 376 ЗОО.

Без утицаја је жалбени навод тужене да су у моменту потписивања споразума и решења о отказу уговора о раду од 13.01.2015.године већ почеле да се примењују измењене одредбе Закона о пензијском и инвалидском осигурању. Наиме, Програм решавања вишка запослених код “ХИП-Петрохемија” а.д. Панчево направљен је по условима претходног закона, тужилац је по том програму анкетирани и у време важења претходног Закона о пензијском и инвалидском осигурању се определио за опцију 3. Чињеница да је наведени Споразум о регулисању права и обавеза по основу рада тужилац потписао по ступању на снагу измена законских прописа, након чега му је престао радни однос, може бити приписана у кривицу послодавца “ХИП-Петрохемија” а.д. Панчево, који је у том тренутку морао да води рачуна да су ступиле на снагу нове одредбе Закона о пензијском и инвалидском осигурању, с обзиром да је правна служба послодавца морала знати право, за разлику од тужиоца, који је као неука странка практично прихватио оно што му је понуђено, а по правилима уговора по приступу.

На правилност побијане пресуде није од утицаја ни жалбени навод којим се указује да се Закључак Владе РС од 19.11.2020. године не односи на тужиоца већ само на лица која су Споразум о регулисању права и обавеза по основу рада потписала до 31.12.2014. године. Наиме, у прилог супротног сама за себе говори чињеница да је Закључком од 19.11.2020. године стављен ван снаге ранији Закључак као и да је њиме обухваћена и категорија опције 3 за коју се тужилац определио.

Приликом одлучивања о основаности жалбе, односно законитости и правилности првостепене пресуде, другостепени суд је ценио и остале наводе које је тужена истакла у жалби али их, будући да не могу довести до другачије, за тужену, повољније одлуке у овом поступку, није посебно образлагао, сагласно члану 396 став 1 и 2 ЗПП.

На основу изложеног, Апелациони суд је одбио као неосновану жалбу тужене и потврдио првостепену пресуду у ставу другом и трећем изреке, применом члана 390 ЗПП.

Потврђена је и одлука о трошковима парничног поступка јер је донета правилном применом одредбе члана 153 и 154 ЗПП.

Имајући у виду да тужена није успела у другостепеном поступку, на основу члана 165 у вези члана 153 ЗПП одлучено је као у ставу другом изреке ове пресуде.

Председник већа-судија
Јасна Беловић,с.р.

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Јасмина Ђокић